

(Поводом 10-годишњице резолуције Савета безбедности ОУН о Косову)

Десети јуни тужни је датум у историји Организације уједињених нација... Исте оне институције за коју је током свих поратних деценија важио атрибут најзначајнијег елемента за ситуирање мира, безбедности и владавине права над безакоњем и насиљем. Десетогодишњи резултати (не)спровођења резолуције СБ ОУН број 1244 од 10. јуна 1999. године о Косову сведоче о томе, да је Организација уједињених нација престала да игра своју регулишућу улогу у оном облику, како је то било фиксирано у принципима поратног светског уређења.

Документ, чија десетогодишњица не ствара јубиларна расположења ни у штабу ОУН, ни у Београду, нити у Приштини, прихваћено је да се сматра производом сложеног компромиса. Тадашњем руководству Русије, које је покушавало да сачува мрвице утицаја на Балкану након мрачне деценије слагања са Западом, пошло је за руком да у резолуцији фиксира низ принципијелних одредница које се односе на косовско сређивање. Пре свега, у преамбули резолуције наглашавано је, да решење проблема статуса Косова треба да буде пронађено на овнову „привржености свих држава-чланица суверенитету и територијалној целовитости Савезне Републике Југославије и других држава региона“. У том циљу документ је предвиђао да се српској покрајини дају „суштинска аутономија и значајна самоуправа“. Најзад, чланови Савета безбедности ОУН су се договорили да ће међународне дискусије о конкретним параметрима будућег статуса Косова отпочети тек након што у покрајини буду реализовани демократски стандарди, који се односе на гаранције политичких, економских и културно-националних права неалбанског становништва.

Ништа од тога у току потоње деценије није спроведено. Запад је од самог почетка заузео курс у правцу „промовисања“ независности Косова, и у тим условима реализоване су тек оне одреднице резолуције број 1244 које се могу тумачити као отворена враташца за проширивање права и овлашћења албанских сепаратиста. Што се Русије тиче, она се у годинама које су следиле – све до почетка преговора о статусу Косова између Београда и Приштине у фебруару 2006. године – исказала једино незадрживим

усиљеним маршом мировних снага на приштински аеродром Слатина и каснијим тихим повлачењем својих војника из покрајине 2003. године уз аргументе да „није могуће било шта променити“.

„Осећајући подршку Руса, ми смо полако отпочели процес обнављања наших цркава које су спалили албанци, наша деца су добила могућност да се нормално школују, ми смо планирали да отварамо нове културне центре. Чини ми се да ћемо сада поново морати живети у страху за свој мир“ – ове дипломатске речи представника Друштвене организације Срба Косова Драгослава Живојиновића добро одсликавају тадашњу реакцију косовских Срба на „јуначки“ корак Руса. Каснији међународни преговори под окриљем ОУН, у којима је улога Русије већ била приметнија, окончани су прогнозираним неуспехом, који је омогућио албанским сепаратистима да једнострано прогласе независност Косова фебруара 2008. године. Та независност је сместа призната од стране њихових западних финансијских спонзора и идејних инспиратора.

Међутим, подаци са којима располажемо омогућавају нам да тврдимо, да су и сама резолуција Савета безбедности ОУН број 1244, и каснији политичко-дипломатски маневри око покрајине уз учешће, поред осталог, и руског МИП и одбрамбеног ресора, били унапред изрежирани западни спектакл. Москви је у том спектаклу додељена реквизитерска улога „доброг имитатора“ на коју је руско руководство радо или нерадо пристало.

Резолуција број 1244 у старту је била мртворођена. Није главни проблем у томе што су њене одреднице спровођене лоше и што Русија није успела да од својих западних партнера искамчи поштовање духа и слова темељног документа ОУН, већ је проблем у томе што је све одлуке о статусу Косова Запад усвојио још крајем 1998. године. Каснији преговори Срба и албанаца у Рамбујеу, натовско бомбардовање, дискусије у Савету безбедности ОУН и инсталирање на територији покрајине оуновске мисије и „мировних снага“ Северноатлантске алијансе, представљали су кључну карику унапред написаног плана.

Управо се од краја 1998. године тада у региону из дана у дан почело повећавати војно присуство НАТО. А што се САД тиче, кључни је био пристанак на оружаном мешање на Косову тадашњег државног секретара Колина Пауела. За то се изборио и тадашњи амерички амбасадор у Србији Мајкл Полт, који је био одговоран за политику у војној области у администрацији председника Била Клинтона. Полт је убедио Пауела да ће, умешавши се у косовски конфликт, НАТО упутити јасан сигнал осталим земљама Евроазијског простора, па и самој Русији.

Како се сећао тадашњи потпредседник Југославије Момир Булатовић, „у октобру 1998. године већ је било јасно да је наша судбина решена. Кренули су разговори о „хуманитарној катастрофи“ на Косову и такозваном „поверењу“ у блок НАТО. То је значило да уколико НАТО није кадар да заустави горе поменућу „хуманитарну катастрофу“, онда он нема право ни на опстајање. Да би се избегли војни удари, ми смо били спремни на уступке, који су се налазили на најдоњој лествици државног достојанства и територијалне целовитости. Њих су интересовале корисне руде Косова. Америчким и британским компанијама је понуђено да за дозначавану Србији симболичну концесију од једног долара дођу и преузму на себе управљање њима. Предлог је означен као интересантан, али неприхватљив. Даље, НАТО је желео да на Косову добије базу. Ми смо им понудили да за ту исту симболичну цену од једног долара добију војну базу. Они су уздрхтали због те неочекиване понуде, али су је одбили. На крају крајева, не желећи сукоб, ми смо понудили да Југославија уђе у НАТО, чиме би истовремено био решен и проблем Косова. Одговор је био „не“. Наш пријем у НАТО решио би проблем Косова, али не би решио ни један проблем због кога је НАТО прешао у офанзивна дејства против мале земље. НАТО је одлучио да насилно дође на Косово, без било какве сарадње са нама. Ствар је у томе што, ако он не би питао нас, неће имати ни сличних обавеза у односу на било коју другу државу. Они су то звали „Нови светски поредак“.

Остало је само да се добије пристанак Европљана, па је Вашингтон предложио да се „Србима да још једна шанса“ и да се у фебруару 1999. године у француском граду Рамбује одржи међународна конференција о Косову. А да би се агресија против Југославије учинила неизбежном, Београду су предочени захтеви који су излазили изван оквира сваке међународне политике – сећао се Момир Булатовић. „У Рамбујеу су затражили да ми пристанемо на размештање снага НАТО на Косову и да им се при том осигура доступ на читаву територију Југославије. Сви наши путеви, железничке пруге, ваздушни простор и изграђени објекти, према папиру, сачињеном као ултиматум, требало је да користи НАТО без било какве накнаде, ограничења и на основу апсолутног приоритета. Ни за једног њиховог представника не би важили закони наше земље, нити би они одговарали ни за једно кривично дело. Све би одлучивао командант контингента НАТО. Све је било формулисано тако да ни један нормалан човек никада то не би могао да потпише“. Како се и очекивало, југословенски представници одбили су да добровољно пристану на окупацију земље.

Русија је узимала активно учешће у „преговорима“ у Рамбујеу иако је било очигледно да је тадашњем руском руководству било сасвим јасно да је западни сценариј за Косово већ написан. Каснији напори Москве могли су једино да процесу насилног одвајања колевке националне државности од Србије придају дуготрајнији и споља гледано мирни карактер...

Данас смо у 2009. години. Желели би смо да се надамо, да те поуке нису биле узалудне за Русију. У сваком случају, деловање Москве на Кавказу августа 2008. године показало је, да и наша земља може да делује следећи своје сопствене национално-државне интересе, а не руководећи се анемичног принципа „подједнаког одстојања од страна у конфликту“ – којим је раније оправдавано препуштање позиција на Балкану. Руски дипломате у приватним разговорима са аутором овог текста сада признају, да је Москви време да активније сарађује са оним политичким снагама у балканским земљама које би могле постати њени савезници у будућим конфликтима око евроазијског уређења и енергетске безбедности. Само, Косово од Србије није на ОУН-овском папиру одузето. Оно се, свеједно, мора враћати другачијим путевима, а не гласањем у Савету безбедности ОУН који се, у суштини, претворио у прецветалу декорацију за „светске закулисе“.

Аутор је старији научни сарадник Института славистике РАН, магистар историјских наука, међународни коментатор листа „Времја новостјеј“

(Фонд стратешке културе, <http://rs.fondsk.ru/article.php?id=2214>)